

Ordsprog, at et magert Forlig i mange Tilfælde er bedre end en fed Proces. Jeg maa nu først bemærke, og det er det Vigtigste i Sagen, at Raadvaddams Fabrik hidtil er betragtet som Gjenstand for privat Eie, vel under Betingelser og Indfrænkninger, men dog for Eie; og, naar de ærede Medlemmer af Udvalget finde det Modsatte i det nu fremkomne gamle Skjøde, maa jeg først bemærke, at, ligesom Interessentsskabet under Sagens Forhandlinger har afviklet den Paastand som noget Urimeligt, at de ikke skulde være Eiere, saaledes er der uidentvivel i det Aarhundrede, der næsten er forløbet, siden det første Skjøde blev givet, foregaaet flere Transactioner mellem Fabrikken og Regjeringen, hvori det er forudsat, at Interessentsskabet vare Eiere. Men dertil kommer, at det forekommer mig, at selve det Document, som paaberaades, viser, at det var en Eiendomsret, der overlodes den vedkommende Mand. Documentet kaldes Skjøde; der siges: „de efterfølgende Eiere“ skulle bruge Eiendommen til Fabrikbrug; Eiendommen er senere skjodet bort af den første Erhverver, og de Efterfølgende have kjøbt den som Eiere. Det forekommer mig saaledes, at Udvalgets Anskuelse ikke vil kunne gaae igjennem. Der er dernæst Spørgsmaal om, hvad den Tilbagefaldsret, Eiendommen er undergivet, betyder. Det er vel uidentvivel sandt, og i alle Systemer erkjendt, at, naar den, der har afhændet en Eiendom, aldeles ingen Raadighed har over Eiendommens Gjenstand, men kun en ustkffer Udstig til Tilbagefald, kaldes den, Eiendommen er overdraget til, Eier. Men dette Tilbagefald kan naturligtvis have den største og den vigtigste Betydning, og jeg vilde gjerne indrømme Udvalgets Anskuelse, naar der efter Forholdenes Bessaffenhed virkelig var Udstig til et Tilbagefald, men det er efter min Formening soleklart, at det er der ikke. Man skal nemlig lægge Mærke til, at Raadvaddams Fabrik ligger ved et Fald og har en Vandkraft, der er af de fordeelagtigste i Sjælland, og i dette Aar løb det bedste efter Strandmøllens; det maa bemærkes, at den ligger ved en meget stor Dam, der indeholder en Masse fersk Vand, Noget, der for Dampmøller, Fabrik anlæg og Sligt er af megen Vigtighed. Det er altsaa

utvivelst, at, hvad enten Staten som Prioritets-haver gjør Execution, eller Interessentsskabet selv vil sælge Fabrikken, vil der være mangfoldige Lyshavere til Grunden til en saadan Fabrikindretning; det er netop det Slags Eiendomme, der nu meest søges, og der er en Udstig til, at de efter disse Forholds hele Udvikling ville blive mere og mere søgte. Saaledes troer jeg, hvad angaaer selve Grunden, hvorpaa Fabrikken ligger, at, skjøndt Staten har Tilbagefaldsret, saa er denne Tilbagefaldsret, efter min Formening, af megen liden Betydning, fordi Betingelsen derfor, at Eiendommen ikke anvendes til Fabrik, ingen Sandsynlighed har for at ville indtræde. Den ene Deel af Eiendommen, det er den Deel, hvorpaa Bygningerne ligger, i Modsatning til den følgende Deel af Grunden, hvortil Staten har forbeholdt sig Eiendomsret, skjøner jeg altsaa ikke rettere end, selv efter Skjødernes Indhold, at være Interessentsskabets Eiendom.

Nu kommer jeg til den anden Deel, der nærmest har givet Anledning til det foreliggende Forslag. Hvad angaaer Græsningen for Heste og Køer i Dyrehaven, da er dette en Ubetydelighed; men med Hensyn derimod til Græsningsretten paa de 54 Tdr. Land, der er udmaalt og findes paa Kortet, forholder det sig anderledes. Jeg skal foreløbigt bemærke, at denne Strækning har den uheldige Bessaffenhed, at denne Jords Grændser ere ulige og at Indhegningen derfor er vanskelig. Fabrikken har nu Græsningsretten paa disse 54 Tdr. Land; Staten har Skoven, har Skoven og Grunden. Nu er der 2 Alternativer mulige, saavidt det forekommer mig. Det ene er, at Staten kunde og vilde benytte den almindelige Ret til Udskiftning, hvor Skov og Græsningsret ere i Fællesskab. Det er tvivlsomt, om virkelig ikke dette Forhold er saa særegent, her i Dyrehaven, at den almindelige Skovanordning ei her kan komme til Anvendelse; men lad det være forudsat, at Staten ikke behøver at holde sig til Skjødets, men at den kan forlange Udskiftning, saa kommer det vel an paa Lovgivningens Bestemmelser, hvor stort et Stykke Raadvaddam faaer. Men hvad Fabrikken faaer, det faaer den efter Lovgivningen til Eiendom; thi, naar Een eier